

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти та науки Кіровоградської облдержадміністрації
Кіровоградська Мала академія наук учнівської молоді

НЕРУХОМІ АРХЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ, ВИЯВЛЕНІ НА ТЕРИТОРІЇ СУБОТЦІВСЬКОЇ ОТГ

Роботу виконали
вихованці гуртка
«Історичне краєзнавство»
Суботцівського ЦДЮТ
Суботцівської сільської ради
Кропивницького району
Кіровоградської області

Науковий керівник :
керівник гуртка
«Історичне краєзнавство»
Суботцівського ЦДЮТ
Суботцівської сільської ради
Кропивницького району
Крюченко Лариса Вікторівна

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ:

**нерухомі об'єкти археологічної спадщини
нашого краю**

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

**історія археологічних досліджень нерухомих археологічних
об'єктів на території Суботцівської ОТГ**

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ:

**проаналізувати і узагальнити історію виявлення та
дослідження нерухомих археологічних об'єктів на
території Суботцівської сільської ради**

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РОБОТИ:

- * ДОСЛІДИТИ НАЙВІДОМІШІ КУРГАНИ, ПОСЕЛЕННЯ ТА МОГИЛЬНИКИ НА ТЕРИТОРІЇ СУБОТЦІВСЬКОЇ ОТГ;**
- * ПРОАНАЛІЗУВАТИ ПЕРІОДИ ТА ЕТАПИ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЦИХ АРХЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ;**
- * ВИЗНАЧИТИ ВАЖЛИВІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ;**
- * З'ЯСУВАТИ СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ НЕРУХОМИХ АРХЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ, ВИЯВЛЕНИХ НА ТЕРИТОРІЇ СУБОТЦІВСЬКОЇ ОТГ.**

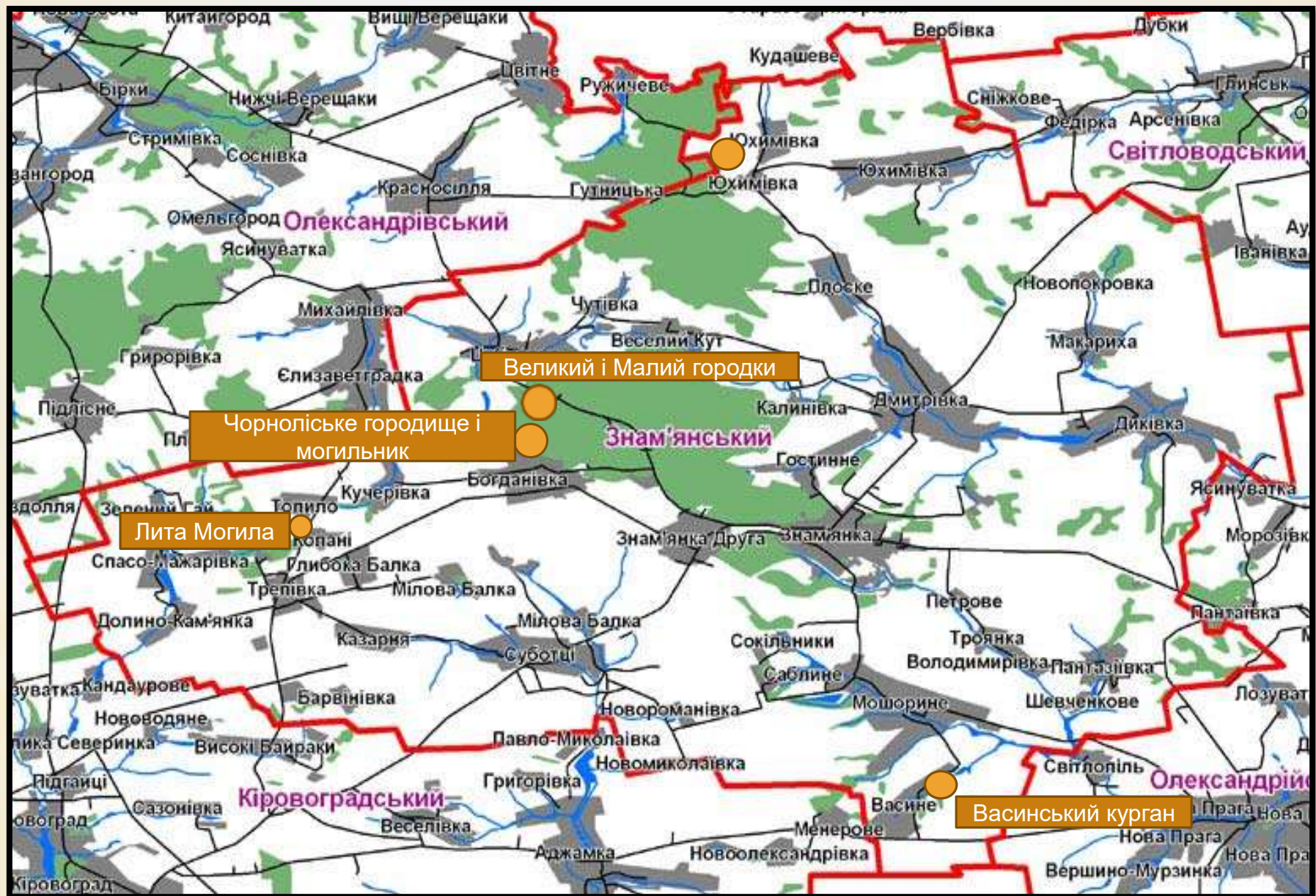

Нерухомі археологічні об'єкти культурної спадщини – це городища, поля давніх битв, могильники, кургани, залишки давніх поселень, укріплень, стоянок, каналів, доріг, культові місця, споруди та їх залишки чи руїни, печери, наскельні зображення. Після внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (ДРНПУ) об'єкти культурної спадщини набувають статусу пам'яток і знаходяться під охороною держави. Пам'ятки у реєстрі поділяються на 2 категорії: національного значення і місцевого значення.

Чорноліське городище. Фото з архіву О. Подкопайло.

НЕРУХОМІ АРХЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ НАШОГО КРАЮ

ДОСЛІДНИКИ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ НА ТЕРИТОРІЇ СУБОТЦІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ

Ястребов В.М

Тереножкін О.І.

Бокій Н.М.

Тупчієнко М.П.

Болтрик Ю.В.

Козир І. А.

Собчук В. В.

Панченко К. І.

ПЕРШІ РОЗКОПКИ ЛИТОЇ МОГИЛИ - 1763 рік

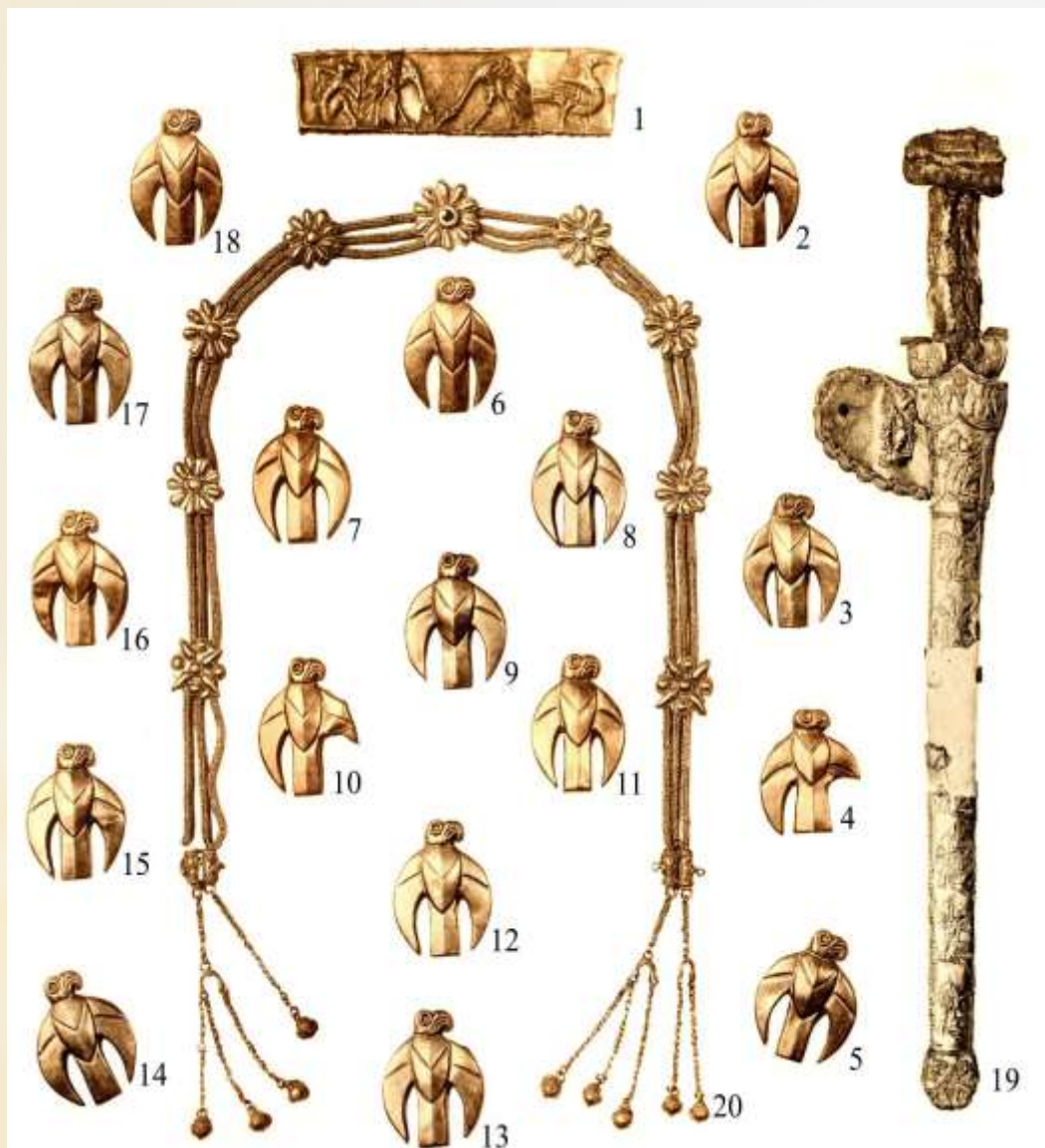
Мельгунов О. П.

Джерело: https://wiki.library.kr.ua/index.php?title=Мельгунов_Олексій_Петрович

У вересні 1763 року за наказом останнього командира Нової Сербії, генерал-поручика О.П. Мельгунова недалеко від сучасного села Копані розпочалися розкопки кургану. Його висота на той час була 10 м. Він був червоний від перепаленої землі, з величезними шматками ошлакованого ґрунту. Тому і отримав назви Лита могила та Червона могила. Після розкопок його стали називати ще й Мельгуновським курганом. У кургані був знайдений скарб із золотих речей, який О.Мельгунов відвіз до Петербурга в дарунок імператриці Катерині II.

Окремі речі з Мельгуновського кургану: 1 - золота пластина; 2 - 18 - золоті бляхи; 19 - золотий парадний меч; 20 - золота прикраса

Скіфський золотий орел
зображений на гербі
Кіровоградської області.

РОЗКОПКИ ЛИТОЇ МОГИЛИ У 1892 р. ЯСТРЕБОВИМ В.М.

Джерело: <http://surl.li/dkghol>

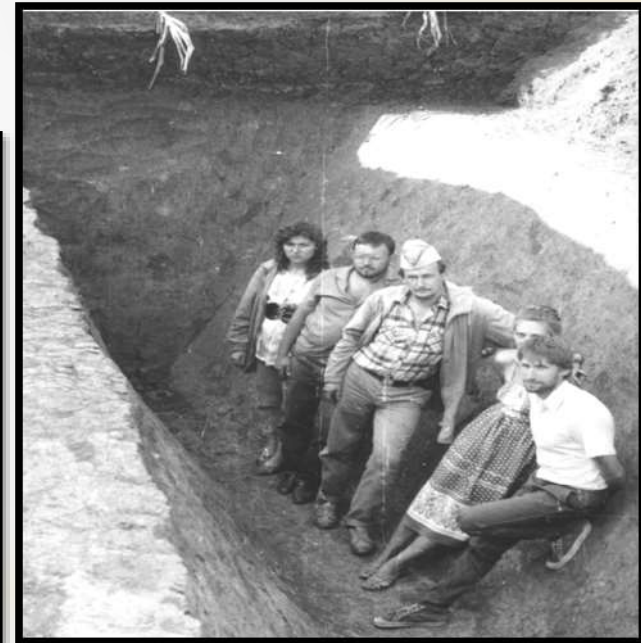
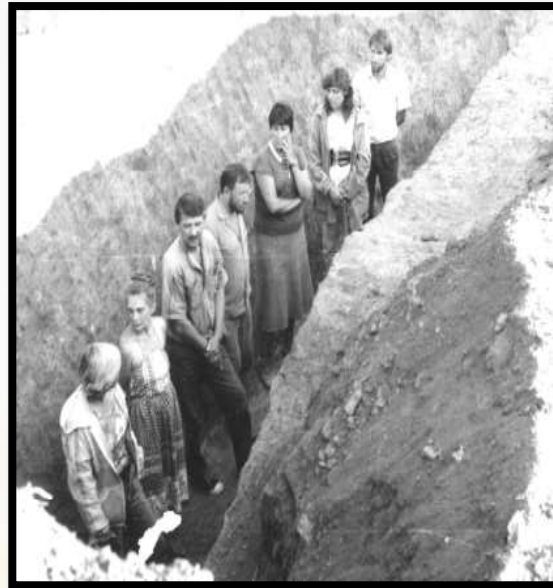
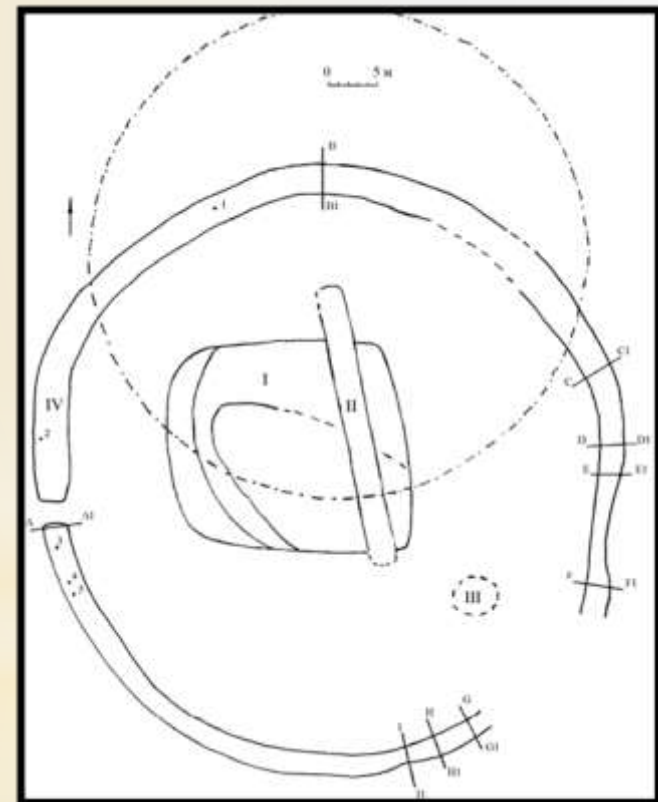
Залишки насипу тоді мали висоту 3,2 м, окружність кургану — 213 м. Ястребов відкрив дві катакомби, які були давно пограбовані. Залишки підземної поховальної споруди, відкритої В. Ястребовим, археологи датують IV ст. до н.е.

ОБСТЕЖЕННЯ ЛИТОЇ МОГИЛИ У 1949 році ТЕРЕНОЖКІНИМ О.І.

Тереножкіним О.І. було засвідчено, що курган на той час мав вигляд кільцеподібного валу з трьома вузькими переривами. Діаметр валу -70 м, висота- 1,5 м. Площа, обмежена валом, вкрита невеликими горбиками й западинами, що запливли землею. З північно-східного боку знаходяться горби відвалів, висотою 2 – 2,5 м. Скрізь багато грудок глини, що ошлакувалися та оплавилися від сильного вогню.

АРХЕОЛОГІЧНІ РОЗКОПКИ КУРГАНУ У 1990 році Н.М. БОКІЙ

При досліджуванні в кургані виявлено рів. Він охоплював насип суцільним кільцем і тільки із західного боку мав перемичку шириною 2,2 м. Рів на різних ділянках мав різний переріз, ширину і глибину. Біля перемички на дні рову знайдені кінські черепи, людські кістки (в тому числі – череп), скелет собаки, вироби із каменя, уламок стінки посудини доби бронзи, уламки амфор.

Археологи у розкопаному рові

План кургану: I – прямокутна яма, II – траншея, III – яма
В південно-східному секторі, IV – рів з перемичкою.

Розкопки кургану експедицією ІА НАН України у 2019 році

Вигляд розкопних залишків Литої могили з висоти пташиного польоту. Джерело: <http://surl.li/dkghol>

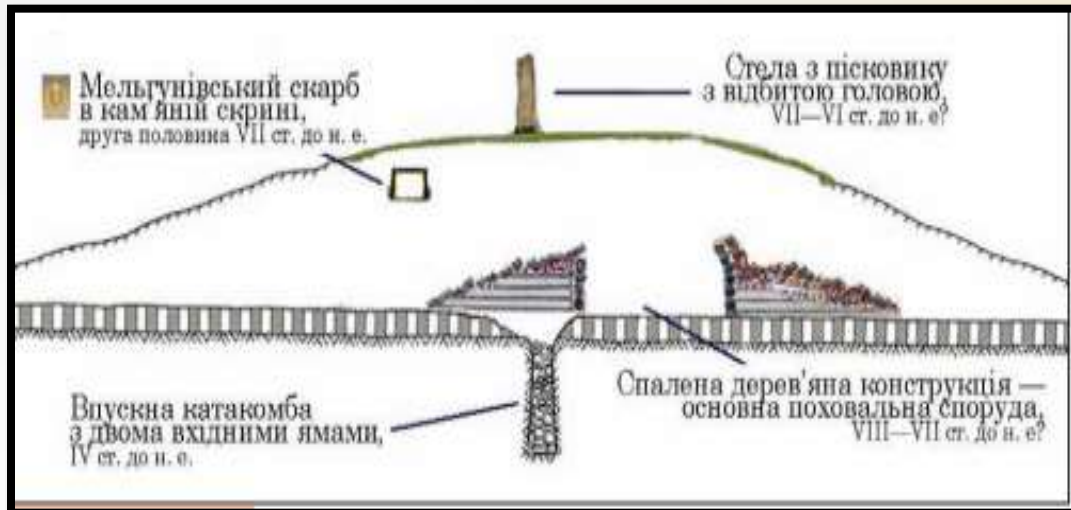

Схема хронологічних горизонтів Литої Могили. : Джерело: <http://surl.li/dkghol>

Фото з архіву наукового керівника

Джерело: <http://surl.li/dkghol>

СУЧАСНИЙ ВИГЛЯД ЛИТОЇ МОГИЛИ

Джерело: <http://surl.li/qsxlfy>

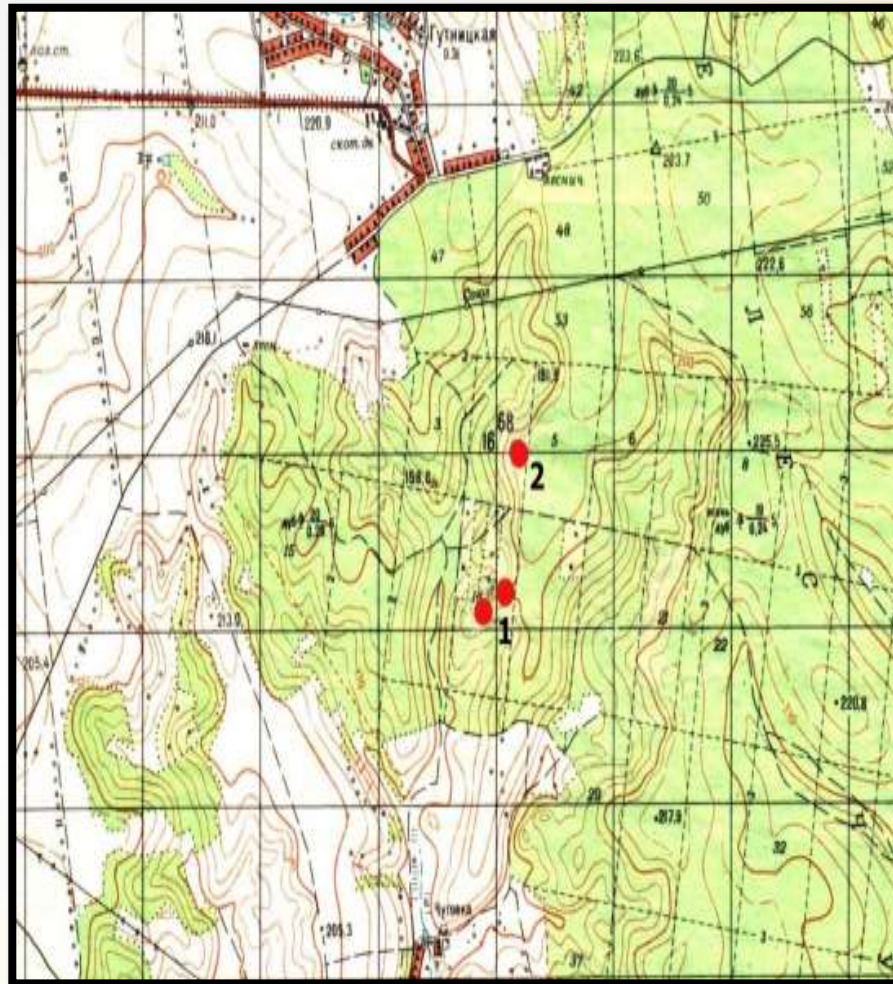
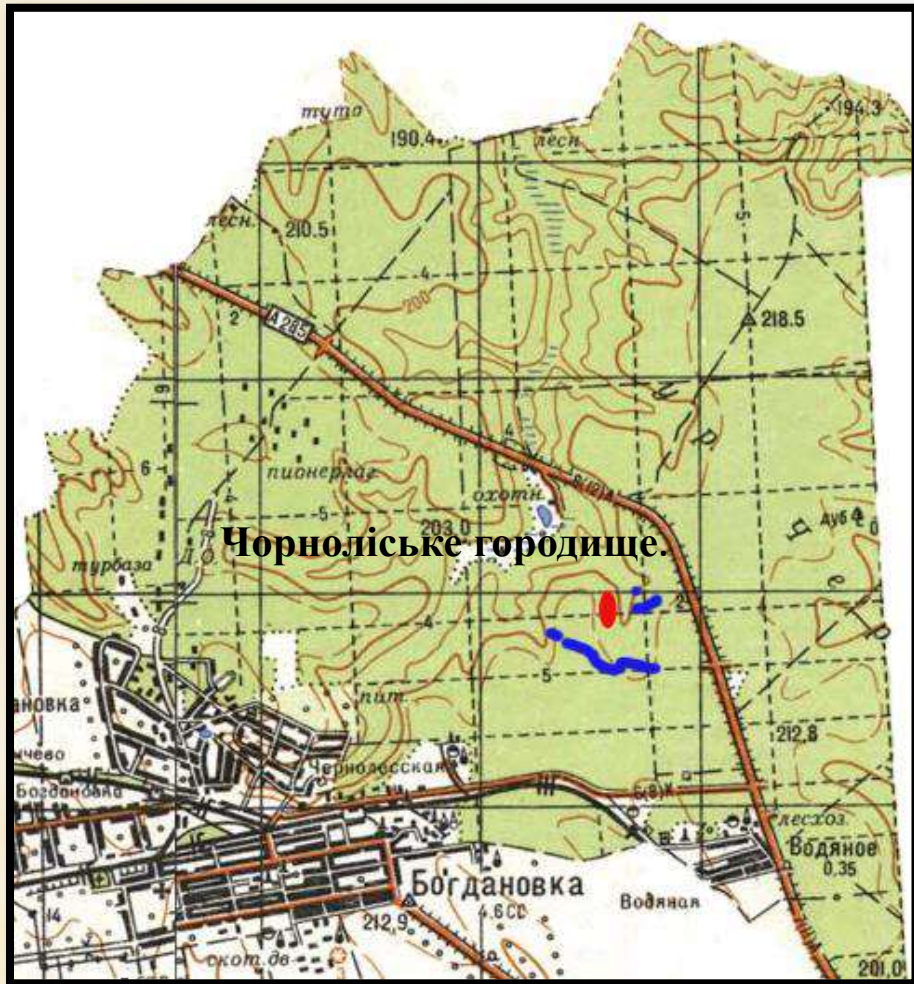

Джерело: <https://subotsi.info/-melgunovskii-kurgan-lita-mogila>

У 2019 році на кургані встановили скульптуру скіфського воїна з червоного граніту. На відстані 30 метрів облаштували пам'ятний знак висотою 2,3 метри. З одного боку знаходиться степовий орел з оніксу – символ Кіровоградської області, з другого боку символ Знам'янського району – олень.

РОЗКОПКИ У ЧОРНОМУ ЛІСІ У 1949 році ТЕРЕНОЖКІНИМ О.І

Велике (1) і Мале (2) Чутівські городища.

ЧОРНОЛІСЬКЕ ГОРОДИЩЕ ТА МОГИЛЬНИК (сучасний стан)

Чорноліське городище: цитадель, рів і вал .

[Джерело: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/195541>](http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/195541)

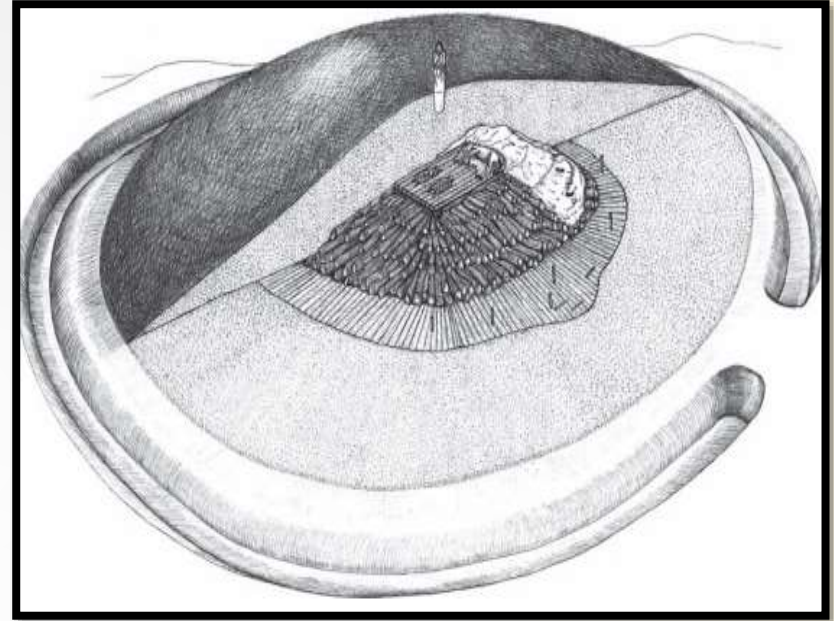

Фото з архіву О. Подкопайло.

РОЗКОПКИ В СЕЛІ ВАСИНЕ - 2017 рік

Джерело: <http://surl.li/alrei1>

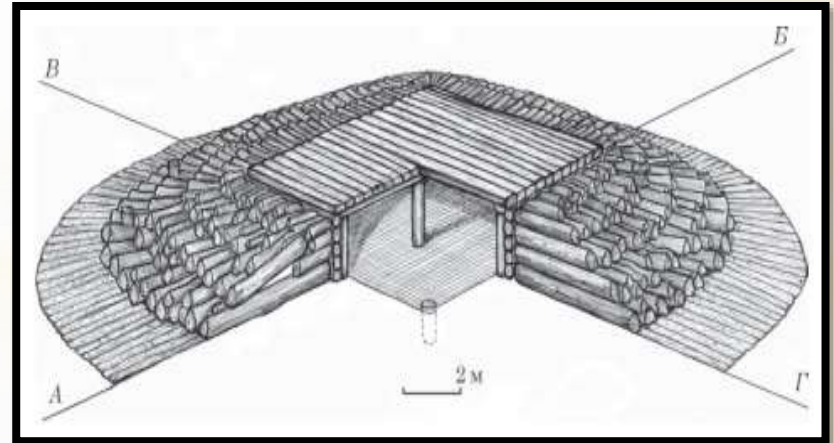
Реконструкція кургану.

Джерело: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arhdiu_2019_2_27

Профіль дерев'яної «піраміди». Джерело:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/arhdiu_2019_2_27

Реконструкція поховальної споруди.

Джерело: http://nbuv.gov.ua/UJRN/arhdiu_2019_2_27

РОЗКОПКИ В СЕЛІ ВАСИНЕ - 2017 рік

Науковці розкопали непоруйновану дерев'яну гробницю складної форми близько 15 м в діаметрі, в якій були залишки поховання знатного скіфського воїна. Гробниця чудово збереглася, обгоріли лише дубові колоди півметрової товщини, тому що тут проводився обряд ритуального спалення тіла померлого. Тут була знайдена стела. Загальна довжина стели - 2,6 м. На стелі зображено воїна з нагрудними прикрасами на шиї та ритонном у лівій руці. У нижній частині тулуба зображений пояс, до якого прикріплені меч, точильний брусок, нагайка та горит (футляр для лука й стріл).

Джерело: <https://ugorod.kr.ua/news/2017-09-11-60163.html>

Джерело: фото з архіву гуртка

ВИСНОВКИ

***Археологічні розкопки на території Знам'янщини беруть початок у 1763 році, коли вперше розкопали Литу Могилу і продовжуються до нашого часу.**

***Серед нерухомих археологічних об'єктів є 2 пам'ятки національного значення: Городище чорноліське і курганний могильник біля села Богданівка та Городище чорноліське «Великий городок» біля села Чутівка. До 1991 року в Україні було 105 пам'яток місцевого значення. На даний час ця цифра невідома.**

***Проведені археологічні розкопки є дуже цінними. Їх результати свідчать про те, що на території нашого краю в I тисячолітті існувало могутнє об'єднання землеробських племен – чорноліська культура. Вважається, що чорноліська культура відіграла роль одного із культурних компонентів в етногенезі слов'ян.**

***Археологічні дослідження в нашому регіоні дозволяють простежити наступність землеробських культур Правобережного Лісостепу.**

***Проблема збереження нерухомих об'єктів та пам'яток археології на нашій території є дуже гострою:**

- 1.Всі вони руйнуються або вже зруйновані під час механізованих робіт.**
- 2. В сучасній Україні пам'яткам національного значення не надають ніяких переваг перед іншими пам'ятками.**
- 3. Лита Могила і курган у Васино повністю знищені через розорювання.**
- 4.Більшість нерухомих археологічних об'єктів мають сліди несанкціонованих розкопок.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болтрик Ю. Лита Могила. Хто влаштував найбільше поховальне вогнище?
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3958747f-70d2-4895-b960-6231022a2fa5/content>
2. Козир І.А. Н.М. Бокій - фундатор системних археологічних досліджень на Кіровоградщині. Наукові записки. Серія: Історичні науки. Випуск 23. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 5-32.
3. Козир І.А., Панченко К.І., Чорний О.В. Васинський курган середньоскіфського часу. Археологія і давня історія України. 2019. Вип. 2. С. 300-314. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/163092/27-Kozyr.pdf?sequence=1>
4. Панченко К. Скіфська проблематика в дослідженнях Н. М. Бокій. Наукові записки. Серія: Історичні науки. Випуск 21: Актуальні проблеми археології та історії раннього залізного віку. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С.80-88.
5. Тереножкін О.І. Розвідки і розкопки 1949 р. в північній частині Кіровоградської області / Археологія. 1952. Т. VII. С. 110 -135.
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Terenozhkin_Oleksii/Rozvidky_i_rozkopky_1949_r_v_pivnichnii_chastyni_Kiprovohradskoi_oblasti.pdf?
6. У Знам'янському районі тривають розкопки скіфського кургану (ФОТО)
– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uc.kr.ua/2017/08/22/u-znam-yanskomu-rajoni-tryvayut-rozkopky-skifskogo-kurganu-foto/>
7. Чорний О. В. Нінель Михайлівна Бокій – дослідник Мельгуновського кургану. Наукові записки. Серія: Історичні науки. Вип. 12. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 73-79. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.library.kr.ua/elib/chorny/bokiy.html>

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти та науки Кіровоградської облдержадміністрації
Кіровоградська Мала академія наук учнівської молоді

НЕРУХОМІ АРХЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ, ВИЯВЛЕНІ НА ТЕРИТОРІЇ СУБОТЦІВСЬКОЇ ОТГ

Роботу виконали
вихованці гуртка
«Історичне краєзнавство»
Суботцівського ЦДЮТ
Суботцівської сільської ради
Кропивницького району
Кіровоградської області

Науковий керівник :
керівник гуртка
«Історичне краєзнавство»
Суботцівського ЦДЮТ
Суботцівської сільської ради
Кропивницького району
Крюченко Лариса Вікторівна